

Nieuwe bondgenoten op rechts

Netanjahoe wil opnieuw aan het hoofd staan van een rechts-religieuze coalitie

Benjamin Netanjahoe doet er alles om de nieuwe, kleinere partijen op rechts voor zich te winnen en na de aanstaande verkiezingen wederom als premier uit de bus te komen.

Jan Tourkov / februari 2019

Met de verkiezingen van 9 april in aantocht is het politieke getouwtrek in Israël opnieuw in volle gang. De partijen hadden tot donderdag 21 februari de tijd om hun kieslijst, al dan niet samen met een of meerdere andere partijen, bekend te maken. Op de valreep heeft dit geleid tot een aantal opmerkelijke ontwikkelingen. De voornaamste uitdager van premier Benjamin Netanjahoe is Benny Gantz, een voormalig opperbevelhebber van het Israëlische leger met een centrum-rechtse agenda. Dat Netanjahoe Gantz' poging serieus neemt, blijkt wel uit zijn verwoede pogingen om kleinere partijen aan rechterzijde voor zijn kar te spannen. Netanjahoe wil opnieuw aan het hoofd staan van een rechts-religieuze coalitie, en de omstrede achtergrond van sommige van deze partijen vormt daarbij geen bezwaar. Alles lijkt geoorloofd om te voorkomen dat er een 'linkse' regering komt.

Netanjahoe onder druk

Het begon te rommelen in de regering Netanjahoe toen Minister van Defensie Avigdor Lieberman in november vorig jaar zijn ontslag indiende. De vrijgekomen positie werd begeerd door zowel Naftali Bennett als Netanjahoe zelf. Toen Bennett zijn zin niet kreeg, trok zijn partij Het Joodse Huis zich terug uit de regering. Netanjahoe wist het gat

er snel nieuwe verkiezingen zouden komen. Eind december werden deze aangekondigd voor 9 april 2019. Anders dan een maand eerder had Netanjahoe plotseling haast. Hij had nog altijd de steun van een kwart van de Israëlische kiezers, waarschijnlijk genoeg om de grootste te worden. Er loopt echter ook nog altijd een onderzoek naar Netanjahoe vanwege vermeende corruptie. Op het moment dat hij officieel zou worden aangeklaagd, zou dit zijn kansen op (her)verkiezing drastisch verkleinen. Daarom veranderde hij van strategie: liever snel herkozen worden, en de eventuele rechtszaak als hoofd van een nieuwe regering aangaan.

Naftali Bennett en Minister van Justitie Ajelet Sjaked waren samen het gezicht van regeringspartij Het Joodse Huis. Deze partij vertegenwoordigt een religieus-zionistisch publiek, dat voor een groot deel bestaat uit ideologisch gedreven kolonisten. Hoewel Sjaked en Bennett de meeste standpunten van deze groep delen, zeker als het gaat om de Palestijnen, zijn er ook belangrijke verschillen. Ze zijn geen van beiden echte religieus-zionisten, Ajelet Sjaked is zelfs seculier. Zij hebben daarom niet dezelfde streng conservatieve visie op homoseksualiteit en het gezin, wat al blijkt uit Sjaked's carrière als politica in een hoek die gedomineerd wordt door orthodoxe mannen.

Toen de nieuwe verkiezingen werden aangekondigd, roken Sjaked en Bennett bloed. Op zaterdag 29 december maakten zij bekend zich samen af te scheiden van het Joodse Huis en met een nieuwe partij Nieuw Rechts (HaJamin HaChadasj) de verkiezingen in te gaan. Hiermee zeiden ze de strengste religieus-zionistische kolonisten vaarwel en richtten zich op een breder publiek. In de ogen van *Haaretz*-analist Yossi Verter mikt deze beslissing op het tijdperk na Netanjahoe. Zelfs als hij herkozen wordt, kan de corruptie-zaak namelijk betekenen dat Netanjahoe zijn functie moet neerleggen. In dat geval staan Bennett en Sjaked in een rechtse regering hoog op het lijstje van potentiële opvolgers. Ook een uiteindelijke fusie met Likoeed zou een optie kunnen zijn. Hoewel de partij Netanjahoe niet onmiddellijk zal verslaan, heeft Nieuw Rechts de wind in de zeilen in het huidige Israelische politieke klimaat.

Alles om een linkse regering te voorkomen

Netanjahoe voelt de druk niet alleen van Nieuw Rechts, maar ook van linkse zijde. Volgens de peilingen kan Benny Gantz op veel stemmen rekenen en bereikt hij samen met Yair Lapid misschien zelfs evenveel zetels als Netanjahoe's Likoeed. Tot het moment van definitieve vaststelling van de kieslijsten op 21 februari heeft Netanjahoe er daarom alles aan gedaan om zich te verzekeren van toekomstige coalitiepartners. Hij maakt te pas en te onpas duidelijk dat de keuze voor de kiezer simpel is: 'Stem op een rechtse regering onder mijn leiding, of stem op een linkse regering met Gantz en Lapid.'

Een reëel gevaar voor Netanjahoe's coalitieplannen doet zich voor als sommige kleinere partijtjes op de rechter flank de kiesdrempel niet halen. Dat gevaar is niet denkbeeldig. Het niet halen van de drempel, die in 2015 verhoogd is naar 3,25 procent, dat gelijkstaat aan vier zetels, kan betekenen dat flink wat stemmen ter rechterzijde 'verloren gaan'. Om dat te voorkomen heeft Netanjahoe een opvallend staaltje *Realpolitik* laten zien. Op de valreep heeft een serie ultranationalistische, religieus-orthodoxe partijen zich verenigd, overduidelijk onder druk van Netanjahoe. Tot deze samenwerking behoort niet alleen het Joodse Huis, de partij die Ajelet Sjaked en Naftali Bennett achterlieten, maar ook Bezalel Smotrichs Tkoema (wederopstanding). Smotrich staat al jaren bekend als een extreem lid van de Knesset. Hij noemt zich een 'trotse homofob' en heeft overduidelijke racistische ideeën over Palestijnen. Smotrich verklaarde vorig jaar dat Ahed Tamimi, de destijds minderjarige Palestijnse activiste die een Israelische soldaat sloeg en werd gearresteerd, een 'kogel had verdiend, op zijn minst in de knieschijf'.

Ook wordt samengewerkt met Otzma Jehoeidit (Joodse Kracht), een partij die het gedachtengoed van de extreemrechtse rabbijn Meir Kahane uitdraagt. Het is niet voor niets dat Bradley Burston in *Haaretz* schrijft dat 'Kahane leeft' dankzij het politieke spel van Netanjahoe. De connectie tussen Joodse Kracht en rabbijn Meir Kahane is niet te missen. De partijleiders zijn stuk voor stuk volgelingen van de in 1990 vermoorde activist.

Een poster van rabbijn Meir Kahane met de slogan 'Kahane leeft!' (Oren Ziv, ActiveStills)

Een van hen, Baruch Marzel, was secretaris van Kahane's Kach-partij en nam het leiderschap over na zijn dood. Marzel woont in Tel Rumeida, een gemeenschap van extreme religieus-zionistische kolonisten midden in Hebron. Het was ook in Hebron dat Baruch Goldstein in 1994 een terroristische aanslag pleegde waarbij tientallen Palestijnen om het leven kwamen. Goldstein werd geïnspireerd door rabbijn Kahane en wordt door sommige kolonisten in Hebron als een held gezien.

Een ander prominent lid van Otzma Jehoeit is Benzi Gopstein, leider van Lehava, een organisatie die strijd tegen 'assimilatie' van joden met andere Israelische bevolkingsgroepen. Deze groep baseert zich op het suprematistische idee van Kach-leider Meir Kahane dat joden zich niet moeten vermengen met anderen; Kahane stelde in de Knesset voor om alle huwelijken tussen joden en niet-joden te ontbinden. Ook partijleider Michael Ben Ari is een openlijke volgeling van Kahane en van de door hem geïnspireerde beweging.

Veel weerstand

Het is tekenend dat verschillende leden van het Joodse Huis en Tkuma, beide zeer rechtse en ultranationalistische partijen, hebben aangegeven niet samen te willen werken met Otzma Jehoeit. De associatie met rabbijn Kahane roept grote weerstand op. Om de leiders van het Joodse Huis te overtuigen om mee te doen, beloofde Netanjahoe hen twee belangrijke ministeries in zijn toekomstige kabinet: het ministerie van Huisvesting en het ministerie van Onderwijs. Minister van Huisvesting is een zeer gewilde positie voor een partij die zo nauw verbonden is met de nederzettingen, en de uitbreiding daarvan. Ook het ministerie van Onderwijs, in de vorige regering in handen van het Joodse Huis, biedt de partij de mogelijkheid haar ideologische stempel op het kabinet te drukken. Ten slotte heeft Netanjahoe twee plaatsen beloofd in het veiligheidskabinet.

Dit orgaan, bestaand uit de premier en een beperkt aantal kabinetsleden, kan in tijden van crisis snel beslissingen nemen. Alleen al vanwege deze grote beloning is het Joodse Huis in zee gegaan met Otzma Jehoeit. De samenwerking is inmiddels veelvuldig veroordeeld, zowel binnen Israel als bijvoorbeeld onder Amerikaanse joden, door zowel links als rechts.

Er bestaat een gereede kans dat leden van Otzma Jehoeit in de Knesset zullen komen, met alle gevolgen van dien. Ten aanzien van het Israelisch-Palestijnse conflict staat de partij een keiharde lijn voor: annexatie van de gehele Westelijke Jordaanoever, waarbij de Palestijnse bevolking de keuze heeft om te vertrekken of Israelische overheersing te accepteren. Het internationale imago van Israel, voor vrijwel alle andere partijen een belangrijk punt, is voor Otzma Jehoeit van weinig belang. Deze partij, net als delen van het Joodse Huis en Tkoema, hecht geen waarde aan het imago van Israel als liberale, westers georiënteerde democratie. Dat verklaart waarom deze partijen openlijk racistische en homofobe uitspraken doen. Zo riep de eerder genoemde Baruch Marzel ooit op tot een 'heilige oorlog' tegen homoseksuelen en stelde Bezalel Smotrich in de Knesset dat Israelische ziekenhuizen etnisch gesegregeerd zouden moeten zijn.

Netanjahoe heeft zich verzekerd van politieke bondgenoten, maar zijn acties zijn hem op veel kritiek komen te staan. Hij heeft de deur geopend voor homofoben en racisten en dat allemaal om te voorkomen dat de 'linkse' Benny Gantz, die in alle redelijkheid niet als links kan worden aangeduid, aan het hoofd van een nieuwe coalitie komt te staan. Netanjahoe zal ongetwijfeld nog verder worden aangevallen op zijn gebrek aan politieke principes. Of zijn plan desondanks slaagt, zal na 9 april blijken.